

IN BERAAD

januari
2019

Memorandum voor de nieuwe Vlaamse regering

Investeren met ambitie Onderwijskansen voor iedereen

Het is stilaan een traditie dat de Vlaamse Onderwijsraad bij het aantreden van een nieuwe regering een memorandum publiceert. Het memorandum bevat zeven beleidsthema's die een volgende regering zou moeten aanpakken en drie kritische voorwaarden.

Een memorandum van de onderwijsactoren

De aanbevelingen zijn breed gedragen omdat de hele Vlor erachter staat: onderwijsverstrekkers, vakbonden, verenigingen van ouders, scholieren en studenten, socio-culturele en socio-economische organisaties, directeurs van scholen en centra leerlingenbegeleiding, ervaringsdeskundigen, wetenschappers,...

Zeven onderwijsprioriteiten

De aanbevelingen zijn gebaseerd op een analyse van trends die het onderwijs beïnvloeden. De raad beseft ook dat er de laatste jaren beleidsmatig heel vernieuwingen in de steigers werden gezet en vraagt dat de nieuwe regering scholen tijd, continuïteit, ondersteuning en middelen garandeert om de veranderingen vorm te geven in de klas of in de aula's van het hoger onderwijs.

Investeer in een brede en ambitieuze en kwaliteitsvolle vorming

Maar de raad geeft ook een krachtige boodschap over een aantal nieuwe beleidsassen. Ambitie is hier het centrale woord. Maar ambitie gaat zeker niet enkel over leerprestaties van cognitief sterke leerlingen. Ambitie moet verbonden zijn met een breed vormingsproject waarin zowel actuele vaardigheden (digitale vaardigheden, loopbaancompetenties) als traditionele vaardigheden een harmonisch geheel vormen. Deze vorming zet mensen ertoe aan om levenslang te groeien en te ontwikkelen. Ambitie moet betrekking hebben op alle levensdomeinen en niet enkel op het cognitieve.

Ambitie heeft ook alles te maken met het leer- en leefklimaat in scholen. Scholen zetten in op het wegwerken van drempels die het leren belemmeren. Aandacht voor sociaal, emotioneel en

psychisch welbevinden van leerlingen is evenzeer onderdeel van een ambitieus beleid als aandacht voor de strikte leerprestaties. Het is belangrijk dat leerlingen graag naar school gaan, dat leerlingen beïnvloed worden.

Investeer in voldoende onderwijs capaciteit en uitdagende leeromgevingen

Ten tweede is de raad bezorgd over de effecten van de groei van de leerlingenpopulatie. De overheid zal nog meer dan nu moeten investeren in schoolgebouwen. Maar schoolgebouwen op zich volstaan niet. Er is ook een grote nood aan investeringen in leerinfrastructuur (digitale infrastructuur, werkplaatsen, levensecht leren, inclusieve ruimtes, speelplaatsen,...).

Investeer in levenslang en levensbreed leren

Een volgende legislatuur moet ook levenslang leren echt meer kansen geven. Het is tijd om het niveau van retoriek te overstijgen en levenslang leren tot een haalbare kaart te maken voor alle lerenden, zowel voor werknemers als voor mensen uit kansengroepen, voor twintigers maar zeker ook voor senioren. De regering moet hier voor een positieve missie formuleren voor het volwassenenonderwijs.

Investeer in gelijke onderwijskansen tijdens de hele onderwijsloopbaan

Gelijke onderwijskansen was een rode draad van het beleid in de voorbije jaren, maar het is nodig om een aantal uitgangspunten, indicatoren en doelstellingen (prioritaire domeinen) ervan te herdenken. Gelijke onderwijskansen op alle onderwijsniveaus moet een basisambitie worden van het regeringsbeleid. Onderwijs hoopt dat andere beleidsdomeinen hierin sterker ondersteunen, want armoede en dualisering zijn maatschappelijke uitdagingen die het onderwijs overstijgen.

Investeer in inclusief onderwijs

Een volgende regering moet investeren in gelijke onderwijskansen, en ook in meer inclusief onderwijs. De drempels die de uitvoering van het M-decreet bemoeilijken moeten worden weggevoerd. Er moeten ook verdere stappen gezet worden in de richting van inclusie. Maar hiervoor is het ook nodig om de rol van het buitengewoon onderwijs in de toekomst uit te klaren. Inclusie moet mee deel uitmaken van centrale beleidsdoelen in plaats van achteraf een regeling te krijgen.

Lees verder op p2 ➔

Investeer in onderwijsprofessionals

Kwaliteitsvol en ambitieus onderwijs staat of valt met de competenties en de kwaliteit van leraren en andere onderwijsprofessionals. De Vlor vraagt dat de overheid ruimte geeft aan onderwijsprofessionals, de lerarenopleiding verder versterkt en vooral een sterke stimulans geeft aan levenslang leren voor onderwijsprofessionals. De raad dringt aan op een loopbaanpact, met inbegrip van een regeling voor directies.

Investeer in sterke en participatieve onderwijsinstellingen

De laatste prioriteit is om werk te maken van sterke en participatieve onderwijsinstellingen. Onderwijsinstellingen moeten ruimte krijgen om de motor te zijn van het onderwijsbeleid. Maar ze doen dit samen met ouders, lerenden en onderwijsteams.

Drie kritische voorwaarden

Om al deze ambities waar te maken is het nodig dat er drie kritische voorwaarden vervuld zijn. Het gaat hier om een sterke maatschappelijke inspanning voor een betere financiering van het onderwijs, een onderwijsbeleid dat vorm krijgt samen met alle verantwoordelijken (middenveld en lokaal niveau) en een intense samenwerking met en ondersteuning vanuit andere beleidsdomeinen. Onderwijsbeleid moet een assertieve partner zijn in transversale beleidsprocessen. Onderwijs heeft dan ook hoge verwachtingen niet alleen van zichzelf en van de regering maar ook van de andere beleidsdomeinen en van de samenleving als geheel.

Naar aanleiding van de publicatie van het Memorandum organiseert de Vlor in het Vlaams Parlement een onderwijs debat met politici, op 21 maart 2019 in de voormiddag.

Het memorandum is digitaal beschikbaar op de website www.vlor.be. Papieren exemplaren kunnen bijkomend besteld worden via de publicatiedatabank van de Vlaamse overheid www.vlaanderen.be/nl/publicaties.

Advies over de beleidsbrief Onderwijs 2018-2019

In haar laatste beleidsbrief van deze legislatuur geeft minister Crevits haar beleidsprioriteiten mee voor het werkjaar 2018-2019. Ze zet daarbij vooral in op de implementatie van recente regelgeving. Om tot een goede implementatie te komen van het beleid ziet de

Vlor belangrijke randvoorwaarden: tijd, ondersteuning, middelen, draagvlak en participatief beleid, monitoring, impactmeting en evaluatie, langetermijnperspectief en communicatie.

Voor de Vlor moet de minister nog een aantal thema's aanpakken in de resterende maanden:

- het plan basisonderwijs;
- bijsturingen aan het decreet deeltijds kunstonderwijs;
- de aanloopfase in duaal leren;
- de contractstage voor de professionele bachelor verpleegkunde;
- het taalbeleid in het hoger onderwijs;
- het loopbaandebat;
- het lerarentekort;
- een plan van aanpak om de zorgcontinuïteit voor jongeren uit de internaten van het GO! en uit de internaten met permanente openstelling te realiseren.

● Lees het advies over de beleidsbrief Onderwijs (29/11/2018) op www.vlor.be/adviezen

Studentgecentreerde curricula in hoger onderwijs

Curriculumbeleid behoort tot de kern van het onderwijsbeleid van een instelling. Een curriculum is immers datgene wat alle studenten in een bepaalde opleiding met elkaar delen én datgene wat tot stand komt door afspraken en beslissingen binnen een instelling. Keuzes die instellingen maken over de inhoud en de vorm van hun curricula beïnvloeden zowat alle andere domeinen van het onderwijsbeleid: de studie- en studentenbegeleiding, de materiële en digitale infrastructuur van de campus, de onderwijskundige professionalisering, de organisatie van het academiejaar en de werking van faculteiten en departementen.

In dit advies bundelt de Vlor zijn eerdere aanbevelingen en werkt hij ze verder uit. De kernvraag is hoe opleidingen in het Vlaamse hoger onderwijs via hun curricula kunnen blijven inspelen op de noden van een snel evoluerende maatschappij.

Studentgecentreerde onderwijsmethodes

Onderzoek toont aan dat onderwijsactiviteiten die in het klassieke, instructiegerichte paradigma als succesvol gezien worden, ook vandaag nog de leerprestaties van studenten gunstig beïnvloeden. Het zijn gezonde didactische principes waaraan het hoger onderwijs blijvend voldoende aandacht moet besteden: goed gestructureerde lessen die getuigen van een degelijke voorbereiding, een gepassioneerde leraar, duidelijke instructies voor de student.

Uit de literatuur blijkt ook dat specifieke leeractiviteiten die zorgen voor een grotere betrokkenheid van studenten bij het onderwijs, aanzetten tot diep-

gaand leren, duidelijke leerwinsten opleveren, de retentiegraad verhogen (drop-out verkleinen) en effectief bijdragen aan het bereiken van de leerresultaten.

Hoe meer studentgecentreerde curricula invoeren in het Vlaamse hoger onderwijs?

Een curriculum ontwikkelen, implementeren en bijsturen is een intensief en cyclisch proces. Ook vandaag al speelt het hoger onderwijs in op de noden van de maatschappij en dialogueert het met het werkveld en andere stakeholders om zijn curricula relevant te houden. De Vlor denkt hierbij aan initiatieven rond interdisciplinaire opleidingsonderdelen en opleidingen, de introductie van meer zelfsturing bij studenten, nieuwe vormen van assessment, de oprichting van joint programmes, meer doorgedreven werkpleklers, de introductie van skills labs in bepaalde opleidingen,...

Deze initiatieven komen echter vaak slechts projectmatig tot stand en ze moeten afrekenen met belemmeringen in kwaliteitszorg en regelgeving. Bovendien vinden alom aanvaarde inzichten uit wetenschappelijk onderzoek maar moeilijk ingang in de onderwijspraktijk.

De Vlor pleit daarom voor een meer structurele aanpak en meer afstemming tussen initiatieven en uitwisseling van good practices, een duidelijke instellingsvisie en -beleid rond curriculumontwikkeling en professionalisering van docenten. Van de overheid verwacht de Vlor dat zij de universiteiten en hogescholen hierin ondersteunt door hen voldoende middelen en autonomie te geven in hun curriculumontwikkeling en om innovatief te zijn, zonder belemmerende regelgeving. De Vlor pleit er bij de overheid ook voor om een platform voor curriculumdesign op te richten en te financieren om goede praktijkvoorbeelden en resultaten van onderzoek uit te wisselen en te vertalen naar de onderwijspraktijk.

In het voorjaar 2019 plant de Vlor een seminarie rond activerende leervormen in het hoger onderwijs.

● Lees het advies over studentgecentreerde curricula (13/11/2018) op www.vlor.be/adviezen

Onderwijskwaliteit in breed perspectief.

Advies over versterken van interne kwaliteitszorg en leerlingenevaluatie.

In antwoord op de adviesvraag van minister Crevits naar aanleiding van recente knipperlichten over een dalende onderwijskwaliteit, schuift de Vlor een brede visie op kwaliteit in onderwijs naar voren. Onderwijskwaliteit mag niet gereduceerd worden tot prestaties op (meetbare) leerdoelen. Er zijn immers ook heel wat andere kwaliteitsverwachtingen die een plaats moeten krijgen. Het recent ontwikkelde referentiekader Onderwijskwaliteit is het uitgangspunt voor alle onderwijsactoren.

De Vlor kiest voluit voor een visie op kwaliteit met als uitgangspunt de professionaliteit van schoolteams, waarbij de kwaliteit via doelen (de eindtermen) wordt aangestuurd en niet via toetsen.

Het advies zoomt in op de wijze waarop interne kwaliteitszorg en leerlingenevaluatie versterkt kunnen worden. Welke instrumenten heeft de overheid daartoe in handen en hoe kan ze die optimaal hanteren? Welke rol en verantwoordelijkheid nemen de onderwijsactoren op?

● Lees het advies over versterken van interne kwaliteitszorg en leerlingenevaluatie (20/12/2018) op www.vlor.be/adviezen

Gevalideerde toetsen einde basisonderwijs: hefboom voor kwaliteit?

Sinds vorig schooljaar zijn basisscholen verplicht om op het einde van het zesde leerjaar bij hun leerlingen een gevalideerde toets af te nemen. Om het potentieel van deze OVSG-toetsen, interdiocesane proeven (IDP) en paralleltoetsen op schoolniveau te kunnen benutten voor de interne kwaliteitszorg, zijn er randvoorwaarden nodig. Die worden in dit advies uitgewerkt. De Vlor vertrekt hierbij vanuit de visie van de onderwijsactoren op deze toetsen.

● Lees het advies over de randvoorwaarden voor gevalideerde toetsen als instrument voor interne kwaliteitszorg op schoolniveau (14/11/2018) op www.vlor.be/adviezen

Actieplan 4.0 'Werk maken van werk in Zorg en Welzijn'

Met het actieplan 4.0 'Werk maken van werk in Zorg en Welzijn' wil de Vlaamse Regering ervoor zorgen dat de instroom in de sector verhoogt en de kwaliteit van de zorg gewaarborgd blijft. Minister Vandeurzen vroeg advies aan de Vlor over dit actieplan.

De Vlor vindt het belangrijk dat deze problematiek wordt aangepakt met een nieuw actieplan. Om het actieplan slagkrachtiger te maken, moeten er budgetten gekoppeld worden aan de acties en moet de taskforce uitgebreid worden met onderwijspartners.

Instroom verhogen

Om de instroom in de zorg- en welzijnsopleidingen te verhogen, kunnen er een aantal initiatieven genomen worden op het vlak van onderwijsloopbaanbe-

geleiding gaande van initiatieven in het basisonderwijs tot het beklemtonen van de maatschappelijke meerwaarde van zorg en welzijn. Om de instroom in de sector te verhogen liggen er mogelijkheden in het volwassenenonderwijs en de uitbreiding van levenslang leren en het bijhorend flankerend beleid, in EVC, in een warme overdracht tussen onderwijs en VDAB, in leerloopbaanbegeleiding maar ook in betere arbeidsvoorwaarden in de sector.

Leerladder uitbouwen

De Vlor steunt het standpunt van de Vlaamse Regering om een leerladder voor de zorg- en verpleegkundige opleidingen op de niveaus 4, 5, 6, 7 en 8 te behouden en pleit voor een uitbreiding naar de niveaus 2 en 3 binnen de mogelijkheden van de arbeidsmarkt.

Voldoende kwaliteitsvolle leerwerkplekken nodig

In de zorg- en welzijnsopleidingen is werkpleklers in al zijn vormen prominent aanwezig maar zal de druk op het werkveld alleen maar toenemen door onder meer duaal leren en de contractstage in de professionele bachelor verpleegkunde. Daarom moet er in het actieplan meer ingezet worden op voldoende kwaliteitsvolle leerwerkplekken. Het is in het belang van de sector dat hier actie wordt ondernomen omdat de eerste contacten met het werkveld in sterke mate bepalen of iemand effectief de stap naar de sector zet.

Generalistische benadering

De generalistische benadering die de Strategische Adviesraad voor het Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid ontwikkelde in zijn visienota 'Nieuw professionalisme in zorg en ondersteuning' zal in overleg tussen de onderwijspartners en de sector vertaald worden naar de praktijk. De Vlor en de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (opvolger van de Strategische Adviesraad voor het Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid) zullen dit samen opnemen.

● Lees het advies over het actieplan 4.0 Werk maken van werk in Zorg en Welzijn (20/12/2018) op www.vlor.be/adviezen

Naar een krachtiger beleid voor welbevinden en preventie van pesten op school

Drie jaar na het advies over preventie en aanpak van pesten op school brengt de Vlor bepaalde aanbevelingen uit dit advies opnieuw onder de aandacht, en legt bijkomende accenten. Het advies bevat naast aanbevelingen aan de overheid ook een concreet en versterkt engagement van al de partners uit het Vlor-overlegplatform om samen hun schouders te zetten onder een beleid rond welbevinden en preventie en aanpak van pesten op school.

Waarom dit advies?

Er zijn stappen in de goede richting gezet. De aandacht voor welbevinden en preventie van pesten op school is meer prominent aanwezig in het discours van het beleid en van de media. Recent werden een aantal decreten goedgekeurd die van scholen vragen dat ze een kwaliteitsvol beleid rond welbevinden voeren. Heel wat scholen zetten hierop in.

Maar recente cijfers over welbevinden en preventie van pesten blijven verontrustend. Het wordt ook meer en meer duidelijk hoe groot de brede impact van pesten is, ook op lange termijn. En bovendien is de problematiek, in vergelijking met 2015, nog complexer geworden, onder meer doordat cyberpesten in steeds meer diverse vormen opduikt.

Er wordt dus nog te vaak gepest en de gevolgen daarvan zijn desastreus.

Naar een krachtiger beleid voor welbevinden en preventie van pesten op school

De Vlor formuleert volgende aanbevelingen aan de overheid, samen met concrete engagementen van het overlegplatform:

- Nood aan meer systematische bundeling en afsluiting van beschikbare onderzoeksresultaten.
- Nood aan extra ondersteuning voor scholen. Het overlegplatform engageert zich om een richtinggevend kader met bouwstenen voor een anti-pestbeleid te ontwikkelen als hulpmiddel voor scholen.
- Versterken van de partners die het beleid rond welbevinden vormgeven op school. De Vlor vraagt om de rollen en taken van de actoren die vormgeven aan het beleid rond welbevinden op school nog verder te verduidelijken. De Vlor vraagt middelen om de professionaliteit van deze actoren te versterken.
- Systematische aandacht voor welbevinden en preventie van pesten in de lerarenopleiding. Het overlegplatform engageert zich om samen met actoren uit de lerarenopleiding na te denken hoe leraren tijdens hun opleiding best worden voorbereid om te kunnen werken aan welbevinden en preventie van pesten op school.
- Neutrale bemiddeling als het op school niet lukt. De Vlor vraagt een onafhankelijk, neutraal en laagdrempelig aanspreekpunt buiten de school dat over de nodige expertise en personeelsomkadering beschikt om te bemiddelen in uitzonderlijke gevallen.

Omdat scholen bij het aanpakken van pestsituaties soms een beroep doen op externe organisaties, verwijst de Vlor hier naar 'Handvatten voor het omgaan met externe organisaties'.

● Lees het advies over welbevinden en preventie van pesten op school (20/12/2018) op www.vlor.be/adviezen

Tijd voor monitoring in de vrije ruimte van SONO 2019

In het meerjarenprogramma van het Steunpunt SONO is een vrije ruimte voorzien die gebruikt kan worden om in te spelen op onderzoeksvragen die in de looptijd van het steunpunt een antwoord vragen. De Vlor adviseert om met het beschikbare budget voor 2019 in te zetten op monitoring van de vele onderwijsvernieuwingen die van start gaan, eerder dan op een thematisch onderzoek. De Vlor beschouwt monitoring als een belangrijke pijler van onderwijsonderzoek en vindt dan ook dat dit structureel ingebouwd moet worden voor elke nieuwe beleidsmaatregel. Zo kunnen de doelstellingen op korte en lange termijn geëvalueerd worden. Concreet stelt de Vlor voor om in de vrije ruimte van 2019 in overleg met de Vlor een monitoringagenda op te maken voor de bedoelde vernieuwingen. Het advies formuleert concrete suggesties per onderwijsniveau.

- Lees het advies op eigen initiatief met voorstel voor de invulling van de vrije ruimte van SONO 2019 (20/11/2018) op www.vlor.be/adviezen

Andere uitgebrachte adviezen

- Aanvragen bijkomende onderwijsbevoegdheid CVO (29/11/2018)
- Wijziging inschrijvingsrecht, ook voor buitengewoon onderwijs. Advies over het voorstel van decreet houdende wijzigingen van het decreet basisonderwijs en de Codex Secundair Onderwijs, wat het inschrijvingsrecht betreft (29/11/2018)
- Advies over de operationalisering van het begrip leerlingenpopulatie (29/11/2018)
- www.vlor.be/adviezen

Afgelopen studiedagen

Verslag Studiedag 'Kunst ook anders. Zorg in het (deeltijds) kunstonderwijs'

De Vlor organiseerde op 20 november 2018 de studiedag 'Kunst ook anders. Zorg in het (deeltijds) kunstonderwijs'. Het nieuwe decreet voor het deeltijds kunstonderwijs (dko) legt nieuwe klemtonen op zorg en inclusie. Tijdens deze studiedag gingen we op zoek naar inspirerende voorbeelden om zorg in het kunstonderwijs vorm te geven.

- Lees het verslag van de studiedag (20/11/2018) op www.vlor.be/activiteiten

GEPLANE STUDIEDAGEN

School onderzoek

Interactieve inspiratiedag voor leraren en onderzoekers:
14 februari 2019

De Vlor organiseert samen met het Departement Onderwijs en Vorming een ontmoetingsdag voor scholen en onderzoekers. Doel van de dag is de relatie tussen onderzoek en de onderwijspraktijk versterken. Dat gebeurt via een brede waaier aan keuzesessies, lezingen, posters en discussiefora. *Inschrijven is niet meer mogelijk. De inspiratiedag is volzet.*

Internationale beleidskaders voor onderwijs

26 februari 2019

Organisaties als de EU, de OESO, de VN, de Raad van Europa, ... promoten internationale beleidskaders voor onderwijs. Het gaat hier dan niet over internationale afspraken waaruit dwingende regels voortvloeien, maar om vormen van 'open coördinatiebeleid'. Deze internationale organisaties hebben verschillende benaderingen en scopes, en een verschillende governance en aansturing. Tijdens deze studiedag buigen we ons over het ontstaan, de rol, de impact en de eventuele meerwaarde van dergelijke kaders.

Onderwijs voor vluchtelingen

27 februari 2019

De Vlor stelt de resultaten voor van zijn strategische verkenning over vluchtelingen en onderwijs. Verschillende sprekers reflecteren op de resultaten, elk vanuit een eigen invalshoek. De studiedag sluit af met een panelgesprek met Vlor-leden.

Meer info en programma's op www.vlor.be/activiteiten

VLOR | vlaamse
onderwijsraad

Koning Albert II-laan 37
1030 Brussel
www.vlor.be

Blijf op de hoogte van recente adviezen

Schrijf je in op de digitale nieuwsbrief
van de Vlor op www.vlor.be

Volg de Vlor

@Vlor1

facebook

Vlaamse Onderwijsraad